

Brieven uit de hel

over de uitbesteding van de dood

David van den Akker

Zelfmoord is een definitieve oplossing
voor een tijdelijk probleem.

Phil Donahue

Ieder mens moet zijn leed leren te dragen. Bij het uitbreken van de bankencrisis in 2008 hield toenmalig koningin Beatrix het ons nog eens kernachtig voor: 'Beproevingen horen bij het leven en vormen een mens; hoe zwaar ook, wij moeten leren ze te verwerken.' Dat was geen vrijblijvend advies, het was een opdracht. De mens moet leren lijden om zichzelf tot mens te vormen. Hoe zwaar ook de beproeving, de mens moet er steeds klaar voor zijn, ervoor willen gaan, als een topsporter in gesprek met Mart Smeets.

Vroeger was lijden minder zwaar, of in elk geval troostrijker. Ieder kreeg kracht naar kruis, en na de dood wachtte een eeuwige gelukzaligheid die het geploeter op aarde de moeite waard maakte. Beatrix kon bij de bankencrisis niet meer terugvallen op zulke retoriek zonder de ministeriële verantwoordelijkheid in het geding te brengen. Want de opdracht om te lijden is allang geen examen meer dat postuum in de hemel wordt nagekeken en beloond. Het menselijk lijden voltrekt zich nu volgens de cirkelredenering dat de mens moet lijden om mens te zijn. Waarbij het ongrijpbare fenomeen 'mens-zijn' tegelijk uitgangspunt en doel van de operatie is. Wat je niet doodt, maakt je sterker. Je kunt geen omelet bakken zonder eieren te breken.

Toch houdt het een keer op, dat programmatisch aanvaarden van het lijden, van het mandaat om mens te zijn. Op 1 maart 1998 werd Spanje opgeschrikt door de vertoning op de nationale televisie van een video-selfie van Ramón Sampedro, een 56-jarige man die al dertig jaar volledig verlamd was. In de video kondigde hij zijn levenseinde aan, om dat vervolgens ook voor de camera te realiseren, met hulp van derden die niet herkenbaar in beeld waren gebracht. Van de vijftig minuten die de registratie duurde werden er slechts enkele vertoond, waarin de man de kijkers toesprak over zijn rigoureuze voornemen. Het bleek genoeg voor een zelfs naar mediterrane maatstaven uitzonderlijk heftig publiek debat over hulp bij zelfdoding, een debat dat tot op de dag van vandaag voortduurt.

Voordat hij tot zijn besluit kwam, had Sampedro vele jaren tevergeefs gestreden voor het recht om hulp bij zelfdoding in te roepen. Hij verloor al zijn rechtszaken, tot en met die bij het Europese Hof in Straatsburg. Overal kreeg hij te horen dat hulp bij zelfdoding simpelweg strafbaar was volgens de Spaanse wet, en dat alleen een wetswijziging hem zou kunnen baten. De zaak trok wel enige aandacht, maar nooit genoeg om de landelijke politiek in beweging te krijgen. Des te pijnlijker is de constatering dat Sampedro na de videovertoning plotseling werd uitgeroepen tot het nationale symbool van lijden en sterven in waardigheid. De vraag of hij niet nog een

tijdje in leven had willen blijven als hij had kunnen voorzien hoeveel stof zijn dood zou doen opwaaien, is even paradoxaal als gerechtvaardigd.

Waarom wilde Sampedro zo nodig dood? Hij was weliswaar ongeneeslijk verlamd vanaf zijn nek naar beneden – een aandoening die *tetraplegie* wordt genoemd – maar dat had hij ten slotte al dertig jaar volgehouden. En daarbij, zo zeldzaam is tetraplegie niet. Alleen al in de Verenigde Staten leven zo'n 120.000 tetraplegici. Als hun meest voorkomende doodsoorzaken gelden longinfectie en hartfalen, niet hulp bij zelfdoding.

Hoe dan ook, Sampedro had zijn bewegingloze bestaan al van meet af aan als zinloos en ondraaglijk ervaren. 'Als ik dit gif gedronken heb', zegt hij in de video, 'zal ik mezelf bevrijd hebben van de meest vernederende van alle vormen van slavernij: een levend hoofd te moeten zijn op een dood lijf.' Voor zijn familie en vrienden was die boodschap dagelijkse kost. In 1996 publiceerde hij een bundel gedichten en essays onder de titel *Cartas desde el infierno* (Brieven uit de hel), artistiek van wisselende kwaliteit, maar wel een vurig pleidooi voor het recht van ieder individu om te kiezen voor de dood. De bundel trok bij verschijning weinig aandacht, maar werd na de herdruk in 2005 alsnog een bestseller, vanwege de spraakmakende uitzending van de video-selfie, en meer nog dankzij de zeer succesvolle verfilming van Sampedro's verhaal uit 2004.

Video-selfie

De film *Mar Adentro* is een ontroerend eerbetoon, een biografisch verslag rond een obligaat drammerig thema dat nergens obligaat of drammerig wordt. Volgens alle betrokkenen doet hij recht aan de levensloop en de beweegredenen van Ramón Sampedro (gespeeld door Javier Bardem), en evenzeer aan degenen die hem na stonden en moeite hadden met zijn doodsverlangen. Bovendien ontsluit hij het verhaal voor het niet-Spaanstalige deel van de wereld, want de dichtbundel is nooit vertaald, en van de video-selfie zijn alleen korte fragmenten gepubliceerd. *Mar Adentro* won tal van internationale prijzen, waaronder een Oscar en een Golden Globe Award, beide voor beste buitenlandse film.

Het verhaal van de film is gauw verteld. Sampedro brengt zijn jeugd door op een boerderij in Galicië, vlakbij zee. Hij monstert aan bij de koopvaardij, als matroos. Met verlof thuis gaat hij op een dag zwemmen met wat vrienden. Op het strand ziet hij een mooie blondine, en om indruk op haar te maken duikt hij vanaf een rotspunt in zee. Maar hij verkijkt zich op de getijdenstroom. Hij komt juist in ondiep water terecht en breekt zijn nek. Hij is dan 26. De volgende dertig jaar ligt hij op hetzelfde bed in dezelfde kamer op de bovenverdieping van zijn ouderlijk huis. Hij kan enkel nog zien, horen, praten, en met een stokje in zijn mond de computer bedienen. Boven zijn hoofd hangen twee touwtjes, waaraan hij met zijn mond kan trekken. Eén voor de plafondlamp, de ander voor hulp.

Er hoeft geen Dr. Phil aan te pas te komen om de thematiek te articuleren. Sampedro is al dertig jaar klaar met zijn tetraplegie. Na zijn fatale duik weet hij meteen wat hem overkomen is, en hoopt hij dat hij ter plekke zal verdrinken. Helaas voor hem wordt hij gered. Sindsdien geeft hij telkens weer te kennen te willen sterven. Maar een wettelijk kader voor hulp bij zelfdoding ontbreekt. Bovendien willen zijn naasten in grote meerderheid dat hij blijft leven, zodat een onwettige hulp bij zelfdoding ook geen haalbare kaart lijkt. Als alle rechtszaken op niets zijn uitgelopen, staat er toch een vriendin op om Sampedro illegaal uit zijn lijden te verlossen. Hij neemt afscheid van zijn

familie en laat zich naar een vakantiehuisje aan zee vervoeren, waar de vriendin hem helpt een fataal drankje in te nemen. De vriendin wordt later gearresteerd, maar moet wegens gebrek aan bewijs weer snel worden vrijgelaten.

Anders dan je zou verwachten pleit *Mar Adentro* niet met zoveel woorden voor legalisering van hulp bij zelfdoding. Politieke implicaties blijven buiten beschouwing. Rechters komen wel in beeld, maar enkel om de open deur in te trappen dat de huidige Spaanse wetgeving geen hulp bij zelfdoding toestaat. De film neemt ook geen expliciet standpunt in ten aanzien van Sampedro's doodswens. Uiteraard, dertig jaar verlamd in bed liggen is een hel. Begrijpelijk dat je daar een eind aan wil maken. Maar Sampedro wordt omgeven door mensen die weliswaar dat verlangen begrijpen, maar toch niet - of maar moeilijk - kunnen aanvaarden dat hij waarachtig van plan is het te verwezenlijken. De een vindt categorisch dat je geen zelfmoord mag plegen, een tweede meent dat haar leven zinloos zal zijn als ze niet meer voor Sampedro kan zorgen, een derde steunt hem juist voortdurend in zijn strijd, totdat het menens wordt, enzovoort. Nobeles en minder nobele motieven om Sampedro zijn dood te misgunnen. De vriendin die uiteindelijk bereid blijkt om hem te helpen is (en dit ligt er iets te dik bovenop) een eenvoudige fabrieksarbeidster die na een pijnlijke *werdegang* beseft dat ze haar liefde maar op één manier kan bewijzen.

Mar Adentro brengt Sampedro's naasten - vooral vrouwen, want die weet hij ondanks zijn bedlegerigheid wel aan zich te binden - stuk voor stuk met dezelfde liefde en oprechtheid voor het voetlicht als de hoofdpersoon. Er zijn geen *good guys* en geen *bad guys*. Er is geen pleidooi. Niemand heeft gelijk, zoals maar al te duidelijk wordt in een debat tussen Sampedro en een eveneens tetraplege priester. Deze is naar de boerderij gekomen om Sampedro van zijn zelfmoord af te houden, maar hij kan met zijn rolstoel de trap niet op, terwijl Sampedro weigert om zich naar beneden te laten tillen. De dialoog wordt dan maar via de trap gevoerd, eerst met behulp van een piepjonge diaken, die de wederzijdse verwensingen al snel niet meer durft over te brengen, en daarna zonder bemiddeling, op luide toon. De priester vindt Sampedro respectloos tegenover andere tetraplegen. Sampedro vindt de priester respectloos tegenover hem. Beiden vervallen in demagogie:

Priester: Het leven behoort ons niet toe. We hebben de bourgeois-definitie van particulier eigendom tot in het belachelijke opgerekt.

Sampedro: Volgens de laatste peilingen is een ruime meerderheid van de Spanjaarden voor euthanasie.

Priester: Morele kwesties worden niet beslecht door peilingen.

Sampedro: Gooi me maar op de brandstapel dan, omdat ik mijn vrijheid verdedig.

Priester: Ramón, mijn vriend...

Sampedro: Mijn vriend?

Priester: Ramón, mijn vriend. Vrijheid die het leven elimineert is geen vrijheid.

Sampedro: En een leven dat vrijheid elimineert is geen leven. Noem me niet uw vriend! En laat me met rust.

Bijna iedereen begrijpt Sampedro, bijna niemand wil zijn dood. Zelfs Sampedro wordt zijn eigen verlangen soms te machtig: 'Waarom moet ik Ramón Sampedro zijn die dood wil?'

Ethisch residu

De film mag het thema nog zo subtiel benaderen, in Spanje is hij fors ingezet als wapen in de strijd voor legalisering van euthanasie en hulp bij zelfdoding. Voorstanders beschouwen alleen al het *bestaan* van de film als een argument pro. Helemaal onterecht is dat natuurlijk niet, gezien Sampedro's status van nationaal symbool van waardig sterven. Je maakt geen film over hem als je zijn strijd op geen enkele wijze steunt. Al is *Mar Adentro* geen politiek pamflet, de film geeft wel aanleiding tot indringende bespiegelingen. Heeft iemand na dertig jaar verlamd te zijn geweest niet het recht om een ander te vragen er een eind aan te maken? Zo ja, wie mag zulke hulp verlenen? En wie bepaalt dat allemaal?

In Nederland is die hulp wettelijk voorbehouden aan een arts, die in samenspraak met een of meer collega's geacht wordt te kunnen inschatten of het verzoek om hulp legitiem is. Als de arts er niet uitkomt, of afwijzend oordeelt, is er nog de Levenseindekliniek, waar andere artsen mogelijk een andere inschatting maken. In Spanje daarentegen, en bijna overal elders, is er niets geregeld, en staan genoemde vragen open. Een ruime meerderheid van de Spaanse bevolking heeft begrip voor hulp bij zelfdoding in gevallen zoals die van Sampedro, maar een parlementaire meerderheid voor een wet die hulp bij zelfdoding (of euthanasie) toestaat is er niet, en komt er binnen afzienbare tijd ook niet.

Landen die hun euthanasie- en zelfdodingskwesties niet bij wet geregeld hebben zetten we in Nederland doorgaans weg als achterlijk en religieus. Natuurlijk weten we hier ook wel dat je niet alles in een wet kunt regelen. Hoe zorgvuldig en gedetailleerd je ook formuleert, er blijft altijd een ondefinieerbaar ethisch residu achter, dat van geval tot geval 'bekeken' moet worden. Of iemand goed bij zijn hoofd is, in stabiele gemoedstoestand verkeert, aan waarlijk ondraaglijke ondraaglijkheid lijdt, en aan waarlijk uitzichtloze uitzichtloosheid, dat valt allemaal niet precies in een wetstekst te vangen. Dergelijke vaststellingen zijn, zoals dat heet, *in the eye of the beholder*. In Nederland bepaalt de wet dat de *beholder* een arts is. Hoewel niets ervoor pleit dat artsen over een speciale capaciteit of bevlogenheid beschikken die ze meer dan anderen geschikt maakt voor zo'n rol, heeft vrijwel iedereen er vrede mee.

Met het juridische kader en de individuele medische toetsing menen we de in ons land voorkomende doodswensen zo goed als mogelijk het hoofd te bieden. Als artsen oordelen dat een doodswens mag worden gehonoreerd, dan gebeurt dat, en wordt er in de regel niemand vervolgd. Weliswaar kan zo'n gedelegeerde aanpak onder ongunstige omstandigheden door allerlei betrokkenen worden misbruikt, maar in Nederland denken we zo niet. We hebben vertrouwen in onze wetgeving en in de betrokkenen. Beide zijn feilbaar, maar iedereen doet serieus en plechtig zijn best, en je moet er toch vooral niet aan denken dat er niets geregeld zou zijn.

Elders in de wereld leeft dat vertrouwen over het algemeen iets minder. Daarbij spelen naast achterlijkheid en religie ook andere factoren een rol, zoals de lokale geschiedenis, de volksaard en de traditionele verhouding tussen burger en staat. Als de politie niet altijd je beste vriend was, heb je de neiging om voorzichtig te zijn met het verlenen van wettelijke volmachten inzake levensbeëindiging. Want je hebt geen poot om op te staan als je samen met je eigenhandig ondertekende euthanasieverklaring op een dag door de poort van een verlaten kazerne wordt gereden, waar een gezelschap van witte jassen je toekomst al op voorhand heeft geduid als uitzichtloos en ondraaglijk.

Het zou de eerste keer niet zijn dat een algemeen aanvaarde legitieme praktijk in verkeerde handen valt en voor onbedoelde oogmerken wordt ingezet. Aan de andere kant, als de staat daadwerkelijk onze vijand is, zal geen wet of het ontbreken daarvan ons tegen haar kunnen beschermen. Een juridisch kader voor hulp bij zelfdoding heeft alleen betekenis in de veilige moederschoot van de rechtsstaat. En niet eens om het even welke rechtsstaat, maar een die voldoende aanzien geniet bij haar eigen onderdanen. Want zonder ons spreekwoordelijke onwankelbare vertrouwen in de bevoegde instanties, instituties, vertegenwoordigers en handhavers zou er ook in Nederland geen wet kunnen bestaan voor gevlmachtigde levensbeëindiging.

Delicate gesprekken

Hoe zou het Ramón Sampedro onder Nederlandse rechtsmacht zijn vergaan? Laten we ons voorstellen dat hij niet in 1943 in Galicië ter wereld kwam, maar in 1998 op Goeree-Overflakkee, onder de naam Ramon Peters. Medisch en biografisch houden we min of meer hetzelfde verhaal aan. Alleen is Peters geen 56 maar 26, want het ongeluk heeft pas een paar maanden geleden plaatsgevonden.

Net als Sampedro heeft Peters vrijwel direct na zijn fatale duik te kennen gegeven niet 'als kasplantje' verder te willen. Hij maakt daar snel werk van, en verzoekt zijn huisarts om hulp bij zijn levensbeëindiging. De huisarts doet wat in dergelijke gevallen is voorgeschreven, middels een evaluatie van de wettelijke zorgvuldigheidscriteria. Peters heeft twee weken na het ongeluk een euthanasieverklaring 'getekend'. Check. Aan zijn verstandelijk vermogens hoeft niet te worden getwijfeld. Check. Zijn medische situatie is uitzichtloos. Check. Patiënt getuigt van ondraaglijk lijden. Check. De SCEN-arts komt een kijkje nemen en onderschrijft de evaluatie. Check. De huisarts kijkt in haar agenda en doet Peters enkele voorstellen voor het tijdstip van de zelfdoding.

Of nee, wacht. Peters' huisarts is geen jonge liberale vrouw maar een oude gereformeerde man, voor wie palliatieve sedatie het onverbiddelijke *nec plus ultra* is. Peters moet op zoek naar een andere huisarts, eentje die hem weliswaar niet kent maar tenminste wel een levensovertuiging heeft die compatibel is met gevlmachtigde hulp bij zelfdoding. Of nee, de huisarts is toch een jonge liberale vrouw, maar ze plaatst wel enkele professionele kanttekeningen bij de ondraaglijkheid van Peters' lijden. Pijn heeft hij niet. De mantelzorg is voorbeeldig. Twee vrouwen zijn verliefd op hem. Vermoedelijk een derde. Met behulp van spraaktechnologie is hij actief op Twitter en andere sociale media. Er wordt hard gewerkt aan een NCRV-documentaire over zijn geval. Misschien beter om het nog even aan te kijken.

Als Peters de huisarts na een reeks van delicate gesprekken toch lijkt te hebben overtuigd van de ondraaglijkheid van zijn bestaan, werpt de geconsulteerde SCEN-arts een nieuwe barrière op. In diens visie is Peters nog te jong om zijn toestand uitzichtloos te noemen. De recente vorderingen in het mondiale stamcelonderzoek bieden op enige termijn een kans op mogelijke genezing van allerlei soorten van verlamming. Of en wanneer Peters zou kunnen herstellen van zijn tetraplegie valt op dit moment nog niet te zeggen, maar het is zeker te kort door de bocht om in zijn geval te spreken van uitzichtloosheid.

Na veel geharrewar met specialisten, stichtingen en *third opinions* meldt Peters zich bij de Levenseindekliniek. Hij heeft gelezen dat ze daar zelfs bereid zijn om mensen met last van oorsuizen uit hun lijden te verlossen. Er volgt opnieuw een reeks van

delicate gesprekken, waarna de kliniek besluit het verzoek van Peters niet in te willigen. Nee wacht, juist wel. Of nee, toch niet.

De Nederlandse wetgeving inzake euthanasie en hulp bij zelfdoding staat alle hierboven geschetste scenario's toe, plus nog vele andere. Zolang betrokkenen maar over medische bevoegdheid beschikken, hun optreden documenteren en vooral 'zorgvuldig te werk gaan', is er veel mogelijk. Verzoeken om hulp bij levensbeëindiging kunnen worden gehonoreerd dan wel afgewezen op basis van een ruime keus aan afwegingen, geschraagd door het mensbeeld, de levenservaring, de godsdienstige gezindte, de maatschappelijke visie en de eigen familiesituatie van de geconsulteerde arts. De een houdt principieel een leeftijdsgrens aan, waaronder hulp bij levensbeëindiging onbespreekbaar is. De ander vindt leeftijd geen bezwaar, maar heeft weer veel moeite met geestelijk lijden. Waar sommigen authentieke uitzichtloosheid ervaren, zien anderen vaak nog mogelijkheden.

De patiënten vergaat het precies zo. Beide Ramons ervaren hun lijden als uitzichtloos en ondraaglijk, ook al oordelen hun mantelzorgers daar anders over. En er zijn uiteraard meer gevallen bekend van tetraplegieën die een permanente doodswens koesterden, met de Brit Tony Nicklinson en de Fransman Vincent Lambert als meest prominente voorbeelden. Daartegenover staan de tetraplege priester in *Mar Adentro* en vele anderen die redenen hebben om ervoor te kiezen de zaak op zijn beloop te laten. Uit onderzoek naar de mate van intersubjectiviteit van de bindende termen 'uitzichtloos' en 'ondraaglijk' blijkt dat er inderdaad grote verschillen bestaan. Proefpersonen in München beoordelen dezelfde pijn als oncomfortabel die in Boston als gruwelijk ervaren wordt. Veel lijdens aan oorsuizen slagen erin het verschijnsel uit hun bewustzijn te bannen, maar er zijn er ook die eraan onderdoor gaan. Ieder individu trekt zijn eigen grenzen langs aard en mate van zijn lijden. Dat vermoeden we al, en wetenschappelijk onderzoek bevestigt het.

De legitimiteit van gevolmachtigde levensbeëindiging is een illusie. Geen twee gevallen zijn vergelijkbaar. Geen twee gevolmachtigden oordelen identiek. De wet schiet onvermijdelijk tekort, biedt enkel een kader voor strafrechtelijke vanzelfsprekendheden. De professionals beseffen dat natuurlijk. Politici, juristen, artsen, zorgjournalisten, allemaal weten ze dat de wet voor geen enkel dilemma soelaas biedt. De zachte dood ontleent haar bestaansrecht aan een breed maatschappelijk draagvlak voor *outsourcing*, aan een gilde dat gehouden is te doen alsof het er verstand van heeft.

Cry for help

Antropologen hadden ooit de neiging om elke geïsoleerde indianenstam te idealiseren. Zo is ook de verleiding groot om de achterlijke en religieuze landen die geen regels voor euthanasie hebben op een voetstuk te plaatsen, vanwege hun moedige keuze *tegen* de hypocrisie van tot niets verplichtende wetsteksten, en *voor* een levende ethiek op basis van individuele verantwoordelijkheid en waardigheid. De keerzijde is dat je daar wel gedwongen bent je dierbaren aan te zetten tot strafbare feiten, als je hun hulp nodig hebt. En je zult nooit weten of ze ermee weggelopen.

Maar wat zijn we opgeschoten met onze eigen verlichte praktijk? In plaats van de rechter beslist de arts. In plaats van het strafrecht geldt een rijtje onbruikbare juridische termen, dat voortdurend onderwerp is van een chaotisch publiek debat. Wie bijvoorbeeld

wil weten wat de kans op euthanasie is voor zijn dementerende geliefde doet er goed aan recente uitspraken van Bert Keizer te googlen. Bert Keizer beslist uiteraard niet in zijn eentje over zulke kwesties, maar hij is wel een openhartige en intelligente verpleeghuisarts die de publiciteit zoekt, ook over thema's als euthanasie en hulp bij zelfdoding. Daarmee - en een beetje dankzij zijn grijze haar en oliversacksbrilletje - heeft hij de status van expert verworven. Expert in een domein dat geen expertise kent, enkel oordelen.

Nederlanders houden van experts. Experts mogen onze hond trainen, onze tuin ontwerpen, onze exotische vakantie regelen. Sinds 2002 evalueren ze ook onze vraag om hulp bij zelfdoding. We kunnen dat allemaal net zo goed zelf. Misschien minder netjes en efficiënt dan de expert, maar we kunnen het heus wel. Waarom doen we het dan niet? Omdat we de verantwoordelijkheid voor het eindresultaat liever delegeren. Daar hebben we veel geld voor over. We reizen liever stad en land af op zoek naar een dokter die de trekker voor ons wil overhalen, dan dat we dat zelf doen.

Stel dat er geen arts bereid gevonden wordt om Ramon Peters bij zijn doodswens terzijde te staan. En stel dat geen van zijn naasten de moed heeft om het stiekem te doen. Dan rest hem altijd nog de mogelijkheid om zijn plan alleen uit te voeren, gewoon door te stoppen met eten. Ook voor Ramón Sampedro bestond deze uitweg. Wellicht hadden sommigen hem tegengewerkt, maar de aanhouder wint, mag je aannemen. Dertig jaar lang heeft hij de wereld gesmeekt om hem te doden, er allerlei zinloze rechtszaken over gevoerd, er zijn mantelzorgende familie mee beledigd. Was het dan toch een langgerekte *cry for help*?

Omdat we het vuile werk liever door een ander laten opknappen, laten we ook het oordeel aan een ander. Maar die ander mag nog zo grijs en goedaardig zijn, en nog zo bedreven in het 'zorgvuldig kijken naar' onze doodswens, het ontbreekt hem of haar ten enen male aan de bekwaamheid en de morele autoriteit om te kunnen oordelen. Dat geldt voor iedereen, ook voor de hulpvrager zelf. Wie garandeert Sampedro dat hij niet op een dag wakker wordt in het besef dat die verliefde vrouwen toch volstaan om verder te leven? Of eender wat, iets dat misschien niet te voorzien was. Zoals ieder weldenkend mens tegen de doodstraf is, juist vanwege haar onherroepelijkheid, zo zouden we ook Sampedro moeten waarschuwen: pas op, je weet niet wat je gaat missen. Als je per se dood wil, verhonger dan maar. Wij zullen je niet helpen. Of nee, we helpen je wel, maar alleen omdat we niet kunnen aanzien dat je jezelf hier ligt te verhongeren. En omdat het jouw keus is.

Je geliefde met een hoofdkussen laten stikken geldt altijd als moord, zelfs als het op haar verzoek was. Wie ervoor gepakt wordt, zal zijn straf niet ontlopen. De euthanasiewet heeft een gilde aangewezen dat juist wel moord op verzoek mag plegen of faciliteren, zonder dat er een straf volgt. In ruil daarvoor voorziet dit gilde in de verbertkeizering van de dood, door de illusie te handhaven dat het in staat is uit te rekenen hoeveel lijden ieder mens moet doorstaan voordat de helpende hand bij de grote oversteek geboden kan worden.

Beproevingen

Nederland verbertkeizert. Nu de populatie demente bejaarden fors toeneemt en het aantal beschikbare tehuisbedden daarmee geen gelijke tred houdt, is er opnieuw een gilde van experts in het leven geroepen - grotendeels overlappend met het

eerdergenoemde - dat formeel geacht wordt te kunnen uitrekenen wie de tehuisbedden mag bezetten. Ook het tekort aan donororganen, de prioritering bij dure behandelingen en het basiszorgpakket voor de vergrijsde toekomst zijn stilaan ten prooi gevallen aan verbertkeizing. Net als uw hond en uw achtertuin.

Beproevingen horen bij het leven, zei Beatrix. We eisen van onszelf en van onze geliefden dat we tot het gaatje gaan. Als het gaatje maar steeds niet dichterbij komt, of de reis erheen te zwaar valt, wees dan moedig en maak er zelf een einde aan. Of vraag het je geliefde als het niet anders kan. Besteed het niet uit aan vreemden. Zij zullen je enkel helpen als ze er niet onderuit kunnen. Geef ze eens ongelijk.

Voor ons en voor alles wat leeft is het leven het enige dat van onszelf is. We dienen maar één regel te gehoorzamen: *don't get caught*.

Verwijzing

Amenábar, Alejandro (regie). *Mar Adentro*, 2004

Verschenen in:

Arko Oderwald, Koos Neuvel, Willem van Tilburg, Abel Thijs. Het laatste woord, De dood in fictie. Utrecht: De Tijdstroom, 2015.